

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ภาพยนตร์ไทยปัจจุบัน ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยไว้ดังนี้

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกได้ ดังนี้

1. ผู้กำกับภาพยนตร์
2. อาจารย์ด้านภาพยนตร์
3. นักวิจารณ์ภาพยนตร์
4. ผู้ชมภาพยนตร์

กลุ่มตัวอย่าง

แบ่งออกได้ดังนี้ คือ

1. **ผู้กำกับภาพยนตร์** ได้จากการเลือกผู้ที่เหมาะสมโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อให้ได้ตัวแทนที่สามารถให้ข้อมูลได้ตรงตามความต้องการของการวิจัยและความหลากหลายในความคิด ซึ่งกำหนดผู้กำกับภาพยนตร์ไว้รวม 4 ตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูลนั้นจะใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) โดยใช้แนวคำถามที่เตรียมไว้เพื่อความสะดวกในการถามเพื่อครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการ สำหรับกลุ่มตัวอย่าง มีดังต่อไปนี้

1.1 **บัณฑิต ฤทธิธกล** เหตุผลในการเลือกคือ ที่เป็นผู้กำกับภาพยนตร์ที่ทำเงินรายได้สูง เรียกได้ว่าเป็นผู้กำกับภาพยนตร์คนแรกที่ทำรายได้สูงถึง 21 ล้านบาทจากเรื่องบุญชู และมีประสบการณ์การเป็นผู้กำกับภาพยนตร์มานาน มีประสบการณ์ด้านภาพยนตร์มาก โดยเริ่มจากการ

เป็นนักเขียนบทภาพยนตร์แล้วได้เข้ามาจนเป็นผู้กำกับภาพยนตร์ ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านภาพยนตร์มาโดยตรง แต่ใช้ประสบการณ์ที่พบมาในกองถ่ายภาพยนตร์และเคยประสบความล้มเหลวอย่างมากในการสร้างภาพยนตร์ แต่ด้วยประสบการณ์ที่ผ่านมามากปัจจุบันจึงพลิกผันตนเองมาเป็นผู้กำกับภาพยนตร์ที่มีฝีมือและสร้างภาพยนตร์ที่ทำรายได้สูง

1.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์บรรจง โกศลวัฒน์ ด้วยเหตุที่เป็นผู้กำกับภาพยนตร์ที่มีชื่อเสียงมากในการสร้างภาพยนตร์ที่มีคุณภาพ มีประสบการณ์การเป็นผู้กำกับภาพยนตร์มานาน จบการศึกษาทางด้านภาพยนตร์โดยตรงและเคยไปศึกษาต่อต่างประเทศทางด้านภาพยนตร์ ปัจจุบันนอกจากการเป็นผู้กำกับภาพยนตร์แล้ว ยังเป็นอาจารย์ประจำสอนวิชาทางด้านวิชาภาพยนตร์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1.3 รุจน์ รณภพ เป็นผู้กำกับภาพยนตร์ที่พัฒนาตนเองมาจากการเป็นนักแสดงในยุคนักแสดง 16 มม. แต่ให้ความสนใจในการสร้างภาพยนตร์ 35 มม. ทั้งที่ตนเองยังแสดงภาพยนตร์ 16 มม.อยู่ ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านภาพยนตร์โดยตรง แต่อาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์ในกองถ่ายภาพยนตร์ เคยประสบความล้มเหลวในการสร้างภาพยนตร์แล้วขาดทุนเป็นหนี้สินจำนวนมาก และประสบความสำเร็จอย่างมากในเรื่อง “บ้านทรายทอง” ในยุคของจารุณี สุขสวัสดิ์ นับเป็นผู้กำกับภาพยนตร์ที่มีความสามารถและประสบการณ์มาก

1.4 ราเชนทร์ ลิ้มตระกูล ผู้กำกับภาพยนตร์รุ่นใหม่ที่จบการศึกษาทางด้านภาพยนตร์โดยตรงและประสบความสำเร็จอย่างมากจากภาพยนตร์เรื่องแรกคือ “โลกทั้งใบให้นายคนเดียว” โดยประสบความสำเร็จถึงขั้นที่ภาพยนตร์เรื่องนี้ทำลายสถิติการทำรายได้สูงสุดของภาพยนตร์ไทยที่เคยมีมา ซึ่งสูงถึง 55 ล้านบาท คนในวงการภาพยนตร์และคนนอกวงการภาพยนตร์ต่างเห็นว่าเป็นคลื่นลูกใหม่ที่มาแรง

2. กลุ่มอาจารย์ด้านภาพยนตร์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างจะได้จากการเลือกผู้ที่เหมาะสมโดย 2 วิธีการคัดเลือกคือ การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) และการสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยลำดับวิธีการดังนี้ การสุ่มแบบเจาะจงจะถูกใช้ในตอนเริ่มต้น คือ เลือกมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครที่มีการสอนทางด้านภาพยนตร์ ซึ่งปรากฏผลดังนี้คือคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า

คุณทหารลาดกระบัง เมื่อได้รายชื่อมหาวิทยาลัยครบ 4 ตัวอย่างตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ก็จะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยเข้าไปที่คณะดังกล่าวข้างต้น เพื่อขออนุญาตวันและเวลาสัมภาษณ์อาจารย์ที่ประจำมหาวิทยาลัยๆ ละ 1 คน ซึ่งในการเก็บข้อมูลจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) โดยใช้แนวคำถามที่เตรียมไว้เพื่อความสะดวกในการถามเพื่อครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการ สำหรับกลุ่มตัวอย่าง มีดังต่อไปนี้

2.1 อาจารย์ธีรบุญ ทัศนบรรจง อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2 รองศาสตราจารย์ปิยกุล เลาวัญศิริ อาจารย์ประจำคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2.3 อาจารย์อนุสรณ์ ศรีแก้ว หัวหน้าภาควิชาภาพยนตร์และวีดิทัศน์และเป็นอาจารย์ประจำ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

2.4 อาจารย์ประภัสสร เลิศอนันต์ อาจารย์ประจำภาควิชาภาพยนตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

3. นักวิจารณ์ภาพยนตร์ ได้จากการเลือกผู้ที่เหมาะสม โดยวิธีการการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ตัวแทนที่สามารถให้ข้อมูลได้ตรงตามความต้องการของการวิจัย และเพื่อความหลากหลายในความคิด ซึ่งผู้วิจัยกำหนดจำนวนนักวิจารณ์ไว้รวม 4 ตัวอย่าง โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) สำหรับกลุ่มตัวอย่างมีดังต่อไปนี้

3.1 กิตติศักดิ์ สุวรรณโกสิน ปัจจุบันทำงานในฝ่าย โปรดักชั่น ของบริษัท A&A Advertising จำกัด มีผลงานการเขียนวิจารณ์ภาพยนตร์ให้หนังสือต่อไปนี้ แพรว รมย์ Starpics ดลนา Film View เป็นอาจารย์พิเศษที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ซึ่งเคยสอนวิชา Film Analysis and Criticism และวิชา History of Film

3.2 ประวิทย์ แต่งอักษร มีผลงานการเขียนวิจารณ์ภาพยนตร์ให้กับนิตยสารหลายเล่ม เช่น Home Entertainment Elle Starpics Film View City Life อิมเมจ สลนา เป็นอาจารย์พิเศษที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ซึ่งรับผิดชอบวิชา Film Analysis and Criticism และ History of Film

3.3 สุทธากร สันติธวัช มีผลงานการเขียนวิจารณ์ภาพยนตร์ให้กับนิตยสารหลายเล่ม เช่น รมย์ Starpics Film View ซึ่งเดิมทำงานเขียนประจำให้กับนิตยสาร Film View แต่ปัจจุบันเป็นนักเขียนประจำให้กับนิตยสาร Starpics เป็นอาจารย์พิเศษให้กับภาควิชานิเทศศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.4 โดม สุขวงศ์ เป็นผู้ที่สนใจค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์ไทย เป็นผู้บรรยายและวิจารณ์งานภาพยนตร์ในวาระต่างๆ เคยมีงานเขียนของตนเอง เช่น หนังสือประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทย เป็นต้น เป็นผู้ที่คิดริเริ่มที่จะจัดตั้งหอภาพยนตร์และโครงการอนุรักษ์ภาพยนตร์ไทย ปัจจุบันเป็นนักวิชาการเผยแพร่ ประจำหอภาพยนตร์แห่งชาติ กรมศิลปากร

4. ผู้ชมภาพยนตร์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างจะได้จากการเลือกผู้ที่เหมาะสมโดย 2 วิธีการคัดเลือกคือ การสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายและการสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยลำดับวิธีการดังนี้ การสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจะถูกใช้ในตอนเริ่มต้น คือ เลือกโรงภาพยนตร์ในกรุงเทพมหานครที่มีการฉายภาพยนตร์ไทยทั้งหมด แล้วใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยจับฉลากชื่อโรงภาพยนตร์ 4 โรงภาพยนตร์ ซึ่งปรากฏผลดังนี้ โรงภาพยนตร์ไอเอ โรงภาพยนตร์เดอะมอลล์ รามคำแหง โรงภาพยนตร์เซ็นทรัลบางนา 2 โรงภาพยนตร์เวสต์เทรคเธียเตอร์ 1 เมื่อได้รายชื่อโรงภาพยนตร์ครบ 4 โรงตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ก็จะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยเข้าไปที่โรงภาพยนตร์ดังกล่าวข้างต้น เพื่อขอสัมภาษณ์ผู้ที่ไปชมภาพยนตร์ไทย ซึ่งในการเก็บข้อมูลจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) โดยใช้แนวคำถามที่เตรียมไว้เพื่อความสะดวกในการถามเพื่อครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการ สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้กำหนดไว้รวม 8 ตัวอย่างและเพื่อความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์ของกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ชมภาพยนตร์ที่มีอายุ 11 - 20 ปี ไม่จำกัดเพศ 2 ตัวอย่าง

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ชมภาพยนตร์ที่มีอายุ 21 - 30 ปี ไม่จำกัดเพศ 2 ตัวอย่าง

- กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้ชมภาพยนตร์ที่มีอายุ 31 - 40 ปี ไม่จำกัดเพศ 2 ตัวอย่าง
 กลุ่มที่ 4 กลุ่มผู้ชมภาพยนตร์ที่มีอายุ 41 - 50 ปี ไม่จำกัดเพศ 2 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) โดยใช้แนวคำถามที่จัดเตรียมไว้ ผู้สัมภาษณ์จะถามคำถามโดยจะต้องครอบคลุมเนื้อหาแนวคำถามทั้งหมด กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มจะใช้แนวคำถามแบบเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นถึงนานาทัศนะ ความต่างในมุมมองในคำถามในเรื่องเดียวกัน

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะกรรมการวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบเนื้อหา ภาษาของแบบสอบถามทั้งสองชุด รวมถึงความเหมาะสมทุกประการ

จากนั้นได้นำไปทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำไปลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างจริง แต่มีคุณสมบัติทางประชากรเหมือนกันจำนวน 20 ตัวอย่าง จากนั้นสรุปข้อผิดพลาดของคำถามเพื่อนำไปปรับปรุง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ประกอบการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) กับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม โดยจะต้องถามคำถามให้ครอบคลุมแนวคำถามทั้งหมด ทั้งนี้จะใช้เครื่องบันทึกเสียงบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ จากนั้นจะนำมาถอดความ แล้วใช้การอธิบายข้อมูลที่ได้และสรุปประเด็นสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยจะเป็นผู้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มด้วยตนเองทั้งหมด ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 2 สัปดาห์ ระหว่างวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2539 ถึงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2539 ปราบกฏผลดังนี้

กลุ่มผู้กำกับภาพยนตร์

1.1 บัณฑิต ฤทธิ์ถกล เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2539

- 1.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์บรรจง โกศลวัฒน์ เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2539
- 1.3 รุจน์ วัฒนภ เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2539
- 1.4 ราเชนทร์ ลิ้มตระกูล เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2539

กลุ่มอาจารย์ด้านภาพยนตร์

- 1.5 รองศาสตราจารย์ปิยกุล เสาววัณย์ศิริ เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2539
- 1.6 อาจารย์จีรบุญย์ พิศนบรจง เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2539
- 1.7 อาจารย์อนุสรณ์ ศรีแก้ว เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2539
- 1.8 อาจารย์ประภัสสร เลิศอนันต์ เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2539

กลุ่มนักวิจารณ์ภาพยนตร์

- 1.9 กิตติศักดิ์ สุวรรณโกติน เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2539
- 1.10 ประวิทย์ แต่งอักษร เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2539
- 1.11 สุทธากร สันติธวัช เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2539
- 1.12 โคม สุขวงศ์ เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2539

กลุ่มผู้ชมภาพยนตร์ ผู้วิจัยได้กำหนดช่วงระยะเวลาที่จะไปสัมภาษณ์ตามโรงภาพยนตร์ ระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2539 ถึงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1.13 วันจันทร์ที่ 5 กุมภาพันธ์ 2539 โรงภาพยนตร์ไอเอ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนหญิงโรงเรียนกรุงเทพการบัญชี อายุ 16 ปี
- 1.14 วันพฤหัสบดีที่ 8 กุมภาพันธ์ 2539 โรงภาพยนตร์ไอเอ กลุ่มตัวอย่างคือพนักงานหญิงบริษัทเอกชนอายุ 32 ปี
- 1.15 วันศุกร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2539 โรงภาพยนตร์เวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ 1 กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาหญิงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อายุ 21 ปี
- 1.16 วันศุกร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2539 โรงภาพยนตร์เวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ 1 กลุ่มตัวอย่างคือพนักงานหญิงบริษัทเอกชน อายุ 35 ปี

1.17 วันเสาร์ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2539 โรงภาพยนตร์เดอะมอลล์ รามคำแหง กลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานชายบริษัทเอกชน อายุ 26 ปี

1.18 วันเสาร์ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2539 โรงภาพยนตร์เดอะมอลล์ รามคำแหง กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชายโรงเรียนศรีวิกรม อายุ 15 ปี

1.19 วันอาทิตย์ที่ 11 กุมภาพันธ์ 2539 โรงภาพยนตร์เซ็นทรัล บางนา 2 กลุ่มตัวอย่างคือแม่บ้านอายุ 42 ปี

1.20 วันอาทิตย์ที่ 11 กุมภาพันธ์ 2539 โรงภาพยนตร์เซ็นทรัล บางนา 2 กลุ่มตัวอย่างคือพนักงานชายบริษัทเอกชน อายุ 46 ปี

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ ตำรา บทความ วารสารต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และจากคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิท่านต่างๆ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการอธิบายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 4 กลุ่ม จะใช้การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสรุปประเด็นสำคัญ จากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้มา มาประมวลหาข้อสรุปของการวิจัย โดยเรียงลำดับการวิเคราะห์ออกเป็นลำดับต่อไปนี้

ปัจจัยภายในวงการภาพยนตร์ที่ผู้วิจัยคาดว่าจะมีส่วนทำให้พัฒนาการภาพยนตร์ไทยหยุดนิ่ง

1. การขาดเงินทุน
2. หลักการทำงานเพื่อ “เงิน” และ “ความอยู่รอด” เป็นหลัก
3. ความเป็นน้ำเน่าด้านเนื้อเรื่อง
4. การขาดเทคนิคและกลวิธีการนำเสนอ
5. จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ
6. นักแสดงไม่มีคุณภาพ

ปัจจัยภายนอกวงการภาพยนตร์ที่ผู้วิจัยคาดว่าจะมีส่วนทำให้พัฒนาการภาพยนตร์ไทยหยุด
นิ่ง

1. การเข้ามาของภาพยนตร์ต่างประเทศ
2. ภาวะเศรษฐกิจของประเทศ

ปัจจัยที่ผู้วิจัยคาดว่าจะมีส่วนทำให้ภาพยนตร์ไทยอยู่รอดต่อไป

1. การนำการตลาดเต็มรูปแบบมาใช้ในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย
2. แนวความคิดที่ว่าคนไทยมีระบบความคิดเดียวกัน อยู่ในสังคมเดียวกัน เหตุนี้
ทำให้ภาพยนตร์ไทยได้เปรียบภาพยนตร์ต่างประเทศ

ปัจจัยทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยคาดว่าน่าจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับวงการภาพยนตร์
ไทย ซึ่งการคาดการณ์ในลักษณะเช่นนี้จะคล้ายกับการตั้งสมมติฐานในการวิจัยเชิงปริมาณ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย